DOI: https://doi.org/10.53486/sstc2026.v3.57
CZU: 336.225:004

SOLUTIONS FOR INCREASING THE LEVEL OF VOLUNTARY TAX COMPLIANCE

SOLUȚII DE CREȘTERE A GRADULUI DE CONFORMARE VOLUNTARĂ LA PLATA CONTRIBUABILILOR

JUGARU Diana-Roxana, masterand, specialitatea: Audit și Guvernanță Corporativă
ORCID: 0009-0001-7389-918X
Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, România, Strada Universității, nr. 13
Telefon: +40 230 520 080
e-mail autor: diana.jugaru@student.usv.ro

Abstract. *Voluntary tax compliance has become a strategic priority for modern tax administrations, reflecting the transition from a coercive approach to a partnership-based model. This paper aims to identify and substantiate strategic solutions for improving fiscal citizenship, focusing on risk management and the digitalization of administrative processes. The methodology combines theoretical analysis with a comparative assessment of international best practices, including horizontal monitoring in the Netherlands and the assistance model implemented in Sweden. The results indicate that the implementation of the "Compliance by Design" concept, supported by tools such as SAF-T and the use of tax visits as a consultative instrument, contributes to reducing information asymmetry and compliance costs. Furthermore, differentiated treatment based on taxpayers' risk profiles enables a more efficient allocation of control resources and encourages voluntary compliance. The study concludes that the sustainability of public revenues depends on maintaining a balance between tax pressure and a sustainable fiscal burden, supported by digital infrastructure and fiscal education. Finally, the research highlights the importance of automating risk analysis through Big Data technologies in order to reduce subjectivity and strengthen trust in the tax system.*
Key words: v*oluntary compliance, tax morale, fiscal citizenship, digitalization, tax risk management, compliance by design, SAF-T*
JEL CLASSIFICATION: H21, H26, H71

INTRODUCERE

Importanța cercetării este derivată din necesitatea modernizării administrării fiscale, unde prioritatea principală este trecerea de la metodele tradiționale de constrângere la un sistem bazat pe încredere reciprocă și „civism fiscal” (Țurcanu, 2024). O administrare contemporană nu trebuie să se axeze pe presiune permanentă, ci pe un management instituțional performant capabil să asigure onorarea benevolă a obligațiilor (Zalevschi, 2023). Obiectivele cercetării vizează identificarea factorilor ce influențează morala fiscală și evaluarea impactului tehnologiilor informatice asupra reducerii decalajului fiscal.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Creșterea gradului de conformare voluntară la plata obligațiilor fiscale reprezintă una dintre cele mai complexe provocări ale administrațiilor fiscale contemporane (Țurcanu, 2024). Acest context este influențat de presiunea bugetară, globalizarea fluxurilor economice și digitalizarea accelerată, care modifică relația dintre contribuabil și stat (Grupul de Lucru, 2022). Literatura de specialitate evidențiază faptul că evoluția paradigmei fiscale a depășit de mult modelul tradițional bazat pe constrângere, sancțiuni și controale ex-post, orientându-se către o abordare centrată pe cooperare, transparență și responsabilitate reciprocă (Platon & Țurcanu, 2021). În acest sens, conceptul de „civism fiscal” devine un element-cheie al modernizării instituționale, întrucât nivelul de conformare voluntară este direct influențat de percepția contribuabililor asupra echității sistemului, calității serviciilor publice și eficienței administrației fiscale (Țurcanu, 2024).

Analiza literaturii de specialitate evidențiază faptul că modelele teoretice clasice, precum cel al lui Allingham și Sandmo, care explicau comportamentul fiscal prin prisma raportului dintre probabilitatea de control și severitatea sancțiunilor, sunt astăzi considerate insuficiente pentru a surprinde complexitatea motivațiilor contribuabililor (Mitu, 2018). Cercetările recente pun accent pe factori psihologici, sociali și instituționali, demonstrând că moralitatea fiscală este influențată de încrederea în instituții, de percepția asupra utilizării corecte a banului public și de nivelul de transparență al administrației (Hassan et al., 2021). În același timp, studiile europene evidențiază faptul că simplificarea procedurilor, digitalizarea interacțiunilor și reducerea costurilor de conformare au un impact direct asupra comportamentului contribuabililor, în special în economiile emergente (Țurcanu, 2024).

În acest context, analiza comparativă a practicilor internaționale oferă repere valoroase pentru fundamentarea unor soluții aplicabile în România. Modelul olandez de monitorizare orizontală, bazat pe încredere, comunicare continuă și prevenirea riscurilor înainte ca acestea să se materializeze, demonstrează că o relație de parteneriat între contribuabili și administrația fiscală poate reduce semnificativ costurile de conformare și poate crește gradul de raportare corectă. În Suedia, accentul este pus pe asistență personalizată, educație fiscală și servicii digitale intuitive, ceea ce a condus la un nivel ridicat de conformare voluntară, în special în rândul întreprinderilor mici și mijlocii (Țurcanu, 2024). Aceste exemple confirmă faptul că tratamentul diferențiat al contribuabililor, în funcție de profilul de risc, reprezintă o direcție strategică esențială pentru eficientizarea administrării fiscale (ANAF, 2022).

Metodologia cercetării de față a integrat analiza diagnostică a indicatorilor de conformare, examinarea rapoartelor instituționale și evaluarea comparativă a modelelor europene. Prin utilizarea metodei sistemice, procesul de conformare a fost analizat ca parte integrantă a strategiei de modernizare instituțională, în care digitalizarea, interoperabilitatea bazelor de date și automatizarea analizei de risc joacă un rol decisiv (Țurcanu, 2024). Studiul se bazează pe date secundare provenite din rapoarte instituționale, documente OCDE și literatura de specialitate privind implementarea SAF-T în statele membre ale Uniunii Europene (Grupul de Lucru, 2022).

Rezultatele indică faptul că digitalizarea proceselor fiscale reprezintă principalul catalizator al creșterii conformării voluntare. Implementarea SAF-T, ca instrument de raportare standardizată, reduce semnificativ asimetria informațională dintre contribuabili și administrație, elimină erorile de raportare și permite efectuarea unor analize de risc mult mai precise (Grupul de Lucru, 2022). În același timp, conceptul de „Compliance by Design", integrat în sistemele informatice ale contribuabililor, contribuie la automatizarea procesului de conformare fiscală, încorporată în fluxurile operaționale ale întreprinderilor (Țurcanu, 2024). Această abordare minimizează intervenția umană, reduce costurile administrative și crește predictibilitatea fiscală (Grupul de Lucru, 2022).

Un alt rezultat important vizează rolul vizitelor fiscale ca instrument consultativ, nu coercitiv (Zalevschi, 2023). În statele care au adoptat această practică, vizitele fiscale sunt utilizate pentru clarificarea obligațiilor, prevenirea erorilor și consolidarea relației de încredere. În România, transformarea acestui instrument într-un mecanism de dialog ar putea contribui la reducerea tensiunilor dintre contribuabili și administrație, în special în cazul întreprinderilor mici, care întâmpină dificultăți în interpretarea legislației fiscale (Zalevschi, 2023).

Analiza relevă, de asemenea, că tratamentul diferențiat al contribuabililor, bazat pe profilul de risc, permite o alocare eficientă a resurselor de control și reduce presiunea asupra contribuabililor cu comportament fiscal corect (ANAF, 2022). În acest sens, utilizarea platformelor bazate pe tehnologii Big Data pentru analiza comportamentală și identificarea tiparelor de risc poate contribui la eliminarea subiectivității în procesul de selecție pentru control, consolidând astfel percepția de echitate și imparțialitate (Țurcanu, 2024).

Un aspect esențial identificat în cadrul cercetării este legătura directă dintre nivelul de conformare voluntară și percepția contribuabililor asupra „optimumului fiscal". Atunci când povara fiscală este percepută ca fiind excesivă sau disproporționată în raport cu serviciile publice furnizate,

moralitatea fiscală scade, iar comportamentele de evitare sau evaziune devin mai probabile (Țurcanu, 2024). Prin urmare, sustenabilitatea veniturilor bugetare depinde de capacitatea statului de a menține un echilibru între necesitatea finanțării cheltuielilor publice și suportabilitatea fiscală pentru contribuabili (Platon & Țurcanu, 2021).

Un alt element determinant al conformării voluntare îl reprezintă educația fiscală. Studiile internaționale arată că nivelul de cunoaștere a obligațiilor fiscale și înțelegerea rolului impozitelor în funcționarea statului influențează semnificativ comportamentul contribuabililor (Hassan et al., 2021; Mitu, 2018). În România, integrarea educației fiscale în programele școlare (Biriș, 2012), dezvoltarea platformelor interactive și campaniile de informare adaptate diferitelor categorii de contribuabili ar putea contribui la creșterea responsabilității civice și la reducerea erorilor involuntare.

Cercetarea subliniază și importanța transparenței instituționale. Publicarea periodică a rapoartelor privind utilizarea fondurilor publice, eficiența colectării și rezultatele controalelor fiscale contribuie la consolidarea încrederii contribuabililor în administrație (Weldegiorgis, 2010). În lipsa transparenței, percepția de inechitate fiscală se amplifică, iar conformarea voluntară scade (Mitu, 2018; ANAF, 2022).

În ceea ce privește mediul de afaceri, digitalizarea interacțiunilor cu administrația fiscală reprezintă un factor decisiv. Implementarea unor platforme intuitive, interoperabile și accesibile, care să permită depunerea declarațiilor, plata obligațiilor și consultarea situației fiscale în timp real, reduce semnificativ costurile de conformare și elimină barierele administrative. În același timp, automatizarea proceselor interne ale administrației fiscale, prin utilizarea inteligenței artificiale și a algoritmilor de analiză predictivă, poate contribui la identificarea timpurie a riscurilor și la prevenirea acumulării arieratelor (Grupul de Lucru, 2022; Țurcanu, 2024).

Un rezultat important al cercetării îl constituie necesitatea consolidării cadrului legislativ pentru a sprijini conformarea voluntară (Mitu, 2018). Legislația fiscală trebuie să fie clară, predictibilă și stabilă, întrucât modificările frecvente generează incertitudine și cresc riscul de neconformare involuntară (Țurcanu, 2024). În același timp, procedurile administrative trebuie simplificate, iar comunicarea dintre contribuabili și administrație trebuie modernizată prin utilizarea canalelor digitale (ANAF, 2022).

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

Prezenta lucrare evidențiază faptul că o abordare integrată, bazată pe digitalizare, educație fiscală și managementul riscului, reprezintă o condiție esențială pentru creșterea conformării voluntare (Țurcanu, 2024).

Creșterea gradului de conformare voluntară la plata obligațiilor fiscale nu poate fi obținută printr-o singură măsură, ci printr-un ansamblu de soluții integrate, care combină digitalizarea, educația fiscală, transparența instituțională și tratamentul diferențiat al contribuabililor (ANAF, 2022). Rezultatele cercetării confirmă faptul că modernizarea administrării fiscale trebuie să se bazeze pe un model de parteneriat între contribuabili și stat, în care încrederea, predictibilitatea și eficiența sunt elemente centrale (Țurcanu, 2024).

Implementarea unor instrumente precum SAF-T, automatizarea analizei de risc și dezvoltarea unor platforme digitale interoperabile reprezintă direcții strategice esențiale pentru consolidarea civismului fiscal și pentru asigurarea sustenabilității veniturilor bugetare. În același timp, educația fiscală și transparența privind utilizarea fondurilor publice sunt factori determinanți pentru creșterea moralității fiscale și pentru stimularea conformării voluntare. Prin adoptarea acestor soluții, administrația fiscală poate transforma relația cu contribuabilii într-un parteneriat durabil, capabil să susțină dezvoltarea economică și securitatea financiară a statului.

REFERINȚE:

1. ANAF. (2022). *Strategia de creștere a conformării voluntare în domeniul impozitului pe veniturile persoanelor fizice în România 2023–2025*. Agenția Națională de Administrare Fiscală.
2. Biriș, G. (2012). *Despre fiscalitate și competitivitate: principii, probleme, soluții*. Editura Universul Juridic.

3. Grupul de Lucru. (2022). *Consolidarea bugetară și creșterea veniturilor fiscale – necesitate vitală pentru stabilitatea și securitatea economică a României*. București.
4. Hassan, I. et al. (2021). Voluntary tax compliance behavior of individual taxpayers in Pakistan. *Financial Innovation*, *7*, 21.
5. Mitu, N. E. (2018). Voluntary compliance: A basic necessity of a modern fiscal policy. *Revista de Științe Politice*, *57*, 118–130.
6. Platon, N., & Țurcanu, I. (2021). *Consolidarea managementului sistemului fiscal prin combaterea evaziunii fiscale și sporirea gradului de conformare voluntară*. SSTC.
7. Țurcanu, I. (2024). *Managementul administrării fiscale prin prisma conformării voluntare* (Teză de doctorat). Academia de Studii Economice din Moldova.
8. Weldegiorgis, D. K. (2010). *Assessment of taxpayers' voluntary compliance with taxation*. Mekelle University.
9. Zalevschi, I. (2023). Vizita fiscală – instrument de conformare a contribuabililor persoane fizice și juridice. *Lucrări științifice ale Simpozionului Științific al Tinerilor Cercetători*, 68–77.

Coordonator științific: SOCOLIUC Marian, prof. univ., dr.
ORCID: 0000-0001-6378-6686
Universitatea „Ștefan cel Mare" din Suceava, România,
Suceava, Strada Universității, nr. 13
e-mail: socoliuc.marian@usv.ro